

Richtlijnen

voor de opstelling van de

Milieueffectrapportage Dijkverlegging Westenholte

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Overijssel
bij besluit van 7 februari 2006, nummer WB/2006/166

Inhoudsopgave:

1. INLEIDING	3
2. HOOFDPUNTEN VAN DE RICHTLIJNEN.	4
<i>Doelstellingen</i>	4
<i>Bodem en water</i>	4
<i>Natuur en landschap</i>	4
<i>Samenvatting van het MER</i>	4
3. DOEL EN BESLUITVORMING.	4
<i>Besluitvorming</i>	4
<i>Doel</i>	4
4. HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING.	5
5. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN	6
5.1. VOORGENOMEN ACTIVITEIT	6
5.2. ALTERNATIEFONTWIKKELING EN MEEST MILIEUVRIENDELIJK ALTERNATIEF	6
6. GEVOLGEN VOOR HET MILIEU.	7
6.1. ALGEMEEN	7
6.2. BODEM EN WATER	7
6.3 NATUUR	7
6.4. LANDSCHAP, CULTUURHISTORIE, GEOMORFOLOGIE EN ARCHEOLOGIE	8
6.5. RUIMTELIJKE KWALITEIT	8
7. VORM EN PRESENTATIE.	9
8. VERGELIJKING VAN ALTERNATIEVEN	9
9. LEEMTEN IN KENNIS EN EVALUATIEPROGRAMMA.	9
<i>Leemten in kennis</i>	9
<i>Evaluatie</i>	9
10. SAMENVATTING VAN HET MER	9
BIJLAGE 1: LIJST VAN INSPRAAKREACTIES EN ADVIEZEN	11

1. Inleiding

De provincie Overijssel onderzoekt, namens de minister van Verkeer en Waterstaat, de mogelijkheden voor de landinwaartse verlegging van de IJsseldijk bij Westenholte, gemeente Zwolle en Kampen. Deze dijkverlegging is een van de "koploper" projecten vooruitlopend op de planologische kernbeslissing "Ruimte voor de Rivier" (PKB RvR). Voor de dijkverlegging, wordt een projectplan opgesteld, waaraan een milieueffectrapportage (m.e.r.) is gekoppeld. Nadat de minister een besluit heeft genomen over de gewenste oplossing voor de dijkverlegging zal het waterschap Groot Salland een "dijkverbeteringsplan" opstellen. Gedeputeerde Staten van Overijssel neemt het goedkeuringsbesluit over het "dijkverbeteringsplan" en is daarmee bevoegd gezag in de m.e.r.-procedure. Hierna zal de nadere inrichting van het plangebied worden vastgelegd met bestemmingsplanherzieningen waarvoor de gemeenteraden van Zwolle en Kampen bevoegd gezag zijn.

De gemeente Kampen heeft in haar reactie aangegeven, dat een deel van het plangebied in de gemeente Kampen ligt.
--

De Commissie voor de milieueffectrapportage heeft een advies is opgesteld. Zij heeft kennis genomen van de inspraakreacties en adviezen, die Gedeputeerde Staten van Overijssel heeft ontvangen en deze betrokken bij het opstellen van haar advies. In bijlage 1 is een overzicht gegeven van de ontvangen reacties.

De Commissie voor de milieueffectrapportage is van mening dat de Startnotitie al veel relevante informatie bevat en helder weergeeft welke onderwerpen en milieueffecten worden uitgewerkt of onderzocht voor het MER. De Commissie voor de milieueffectrapportage richt zich vooral op die onderwerpen die in het MER, in aanvulling op hetgeen reeds in de Startnotitie is vermeld, nog nader aan de orde moeten komen of weggelaten kunnen worden.

Gedeputeerde Staten van Overijssel heeft op 7 februari 2006 besloten om het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage nagenoeg onverkort over te nemen. de tekst van deze Richtlijnen is nagenoeg identiek aan het advies van de Commissie voor de milieueffectrapportage.

2. Hoofdpunten van de Richtlijnen.

De Gedeputeerde Staten van Overijssel beschouwt de volgende punten als essentiële informatie in het milieueffectrapport. Dat wil zeggen dat het MER onvoldoende basis biedt voor het meewegen van het milieubelang in de besluitvorming, als de volgende informatie ontbreekt:

Doelstellingen

Geef aan in hoeverre de alternatieven scoren op hun doelbereik.

Bodem en water

Geef aan welke vergravingen noodzakelijk zijn bij de verschillende alternatieven en welke gevolgen dit heeft voor de sedimentatie-/erosieprocessen (met name opslibbing uiterwaard en eventuele aanzanding hoofd- en nevengeulen).

Natuur en landschap

De ruimtelijke kwaliteit wordt voor een belangrijk deel bepaald door de inrichting voor natuur en landschap. Geef aan welke gevolgen de alternatieven hebben voor de bestaande natuurwaarden en het landschap en beschrijf expliciet welke natuur- en landschappelijke waarden worden ontwikkeld. Daarbij is het belangrijk om aan te geven hoe op de langere termijn de ontwikkeling van vegetatie zal verlopen en welke ingrepen in de natuur en het landschap in de toekomst nodig zijn om blijvend aan de doelstelling voor de waterstandverlaging te kunnen voldoen.

Samenvatting van het MER

Het MER dient voorts een samenvatting te bevatten die duidelijk is voor burgers en geschikt is voor de bestuurlijke besluitvorming. Hierin moeten de belangrijkste milieugevolgen per alternatief worden weergegeven, alsmede de maatregelen om die milieugevolgen te minimaliseren en de effectiviteit van die maatregelen.

3. Doel en besluitvorming.

Besluitvorming

In de Startnotitie is duidelijk aangegeven, dat de dijkverlegging Westenholte een "koploperproject" is. Het project loopt vooruit op de besluitvorming over de PKB RvR. Er wordt in dit project van uitgegaan dat het voorgestelde alternatief rivierverruiming in de PKB RvR wordt gekozen. Expliciet wordt in paragraaf 4.3.2. van de Startnotitie gesteld dat dit project als beëindigd wordt beschouwd als dit niet het geval is.

Beschrijf in het MER de relatie van dit project met de overige maatregelen die voor de IJssel voorzien zijn in de PKB RvR.

Doel

De eerste twee doelstellingen die genoemd worden in de Startnotitie - verlagen waterstand en verbetering ruimtelijke kwaliteit - sluiten aan op de PKB RvR. Daarnaast wordt het integreren van het nog te realiseren landgoed Vreugderijk als extra doelstelling opgevoerd. Waarbij de begrenzing van dit landgoed op kaart is aangegeven als "vertrekpunt".

Geef aan hoe de realisering van het landgoed past binnen de doelstellingen verlagen waterstand en verbetering ruimtelijke kwaliteit.

4. Huidige situatie en autonome ontwikkeling.

In de Startnotitie is beknopt een overzicht gegeven van de huidige situatie. Werk in het MER deze aanzet verder uit en betrek daarbij de onderstaande aandachtspunten.

In de beschrijving van de huidige situatie (Startnotitie paragraaf 4.1) worden de cultuurhistorie en het landschap door elkaar gebruikt. Zo wordt het rivierduin ten onrechte als cultuurhistorisch element aangeduid en bij de beschrijving van het landschap ontbreken het rivierduin, de strang en de waterplassen.

Beschrijf in het MER de ontstaansgeschiedenis van de aanwezige landschappelijke elementen waarin de natuurlijke/van oorsprong aanwezige samenhang duidelijk wordt. Betrek in deze beschrijving de geomorfologische kenmerken van uiterwaard, oeverwal met rivierduin, komgebied binnendijks (in huidige situatie) en de ligging van oude strangen.

Geef hierbij aan hoe de mens dit landschap mede heeft gevormd en welke kenmerkende cultuurhistorische elementen hiervan zichtbaar zijn (dijk- en wegtracés zoals de Veerweg, kolk, bewoningsplaatsen en bebouwingspatronen, binnendijkse compartimentering en verkaveling).

Oude kaarten van dit gebied kunnen aanvullend aan de tekst inzicht geven in de oude lopen van de IJssel. Deze patronen kunnen als basis dienen bij het opstellen van nieuwe ontwerpen voor eventuele nevengeulen.

In het MER moeten de in het studiegebied voorkomende beschermde soorten worden beschreven die worden beïnvloed door de voorgenomen activiteit en alternatieven. Geadviseerd wordt de informatie op te nemen in het MER die nodig is om een ontheffing aan te vragen van de minister van LNV op grond van artikel 75 de Flora- en Faunawet. Motiveer ook in het MER op grond waarvan verondersteld wordt dat ontheffing verleend zal worden.

Geef aan welke betekenis het gebied op dit moment heeft voor de recreatie. Beschrijf welke specifieke voorzieningen aanwezig zijn, de recreatieactiviteiten, de belangrijkste gebruikperiodes en zo mogelijk een kwantitatieve indicatie van het gebruik.

5. Voorgenomen activiteit en alternatieven

5.1. Voorgenomen activiteit

In de Startnotitie worden voor de voorgenomen activiteit verschillende alternatieven en varianten gegeven. Gesteld wordt dat de onzekerheid rond de uitvoering van maatregelen elders op de IJssel voldoende ondervangen wordt (Startnotitie p. 17). Onderbouw in het MER deze stelling door de bandbreedte van de onzekerheid te kwantificeren en te betrekken bij de nadere uitwerking van de alternatieven.

5.2. Alternatiefontwikkeling en meest milieuvriendelijk alternatief

De in het MER verder uit te werken alternatieven zijn bondig en helder beschreven in paragraaf 3.1 en 3.2 van de Startnotitie. Deze alternatieven geven een goed beeld van de bandbreedte aan mogelijke oplossingen voor de doelstellingen voor het gebied en zijn een goede basis voor de verdere uitwerking in het MER.

De PKB oplossing wordt in de Startnotitie (p 13) ten onrechte als nulplus alternatief benoemd. De PKB oplossing is uitgangspunt voor de verdere uitwerking van alle alternatieven.

De te onderzoeken alternatieven zullen tijdens het MER- en planuitwerkingsproces verder ontwikkeld worden. Geef bij de beschrijving van alternatieven de onderbouwing die heeft geleid tot de positionering van de verschillende activiteiten ten opzichte van elkaar in het gebied (zoals de ligging van de nevengeul, deelgebieden voor natuur en recreatie).

Bij de ontwikkeling van ruimtelijke kwaliteit kan er mogelijk een spanningsveld ontstaan tussen recreatief gebruik van het gebied en natuurontwikkeling. Geef aan welke recreatievormen een plaats kunnen krijgen in het gebied, de specifieke voorzieningen die hiervoor aangelegd worden en de inrichtingsmaatregelen voor de zonering van recreatie en kwetsbare natuur.

Zie ook:

- a. het verslag van de informatieavond, waarin staat dat bewoners zich afvragen wat voorop staat: natuur of recreatie,
- b. de inspraakreactie van Spoolderbelangen waarin bewoners aangeven bezorgd te zijn over de extra recreatie,
- c. de inspraakreactie van Natuurmonumenten die aangeeft dat natuur en recreatief medegebruik mogelijk zijn mits beide goed op elkaar zijn afgestemd
- d. de inspraakreactie van de ANWB waarin deze vraagt om meer recreatie mogelijkheden.

Geef daarbij aan welke maatregelen worden genomen om de doelen te realiseren. Maak hierbij onderscheid tussen activiteiten die plaatsvinden in de realisatiefase (inrichting/aanleg) en de gebruiksfase (gebruik en beheer).

Het **meest milieuvriendelijke alternatief** (mma) zal gaandeweg het werk- en onderzoeksproces ontwikkeld moeten worden en zich dienen te richten op een inrichting en beheer die op termijn een maximale natuurwinst geven bij voldoende waterstandverlaging.

Zie de inspraakreactie van de KNNV Verenging voor Veldbiologie en van Natuurmonumenten.

Bij de beschrijving van de alternatieven en varianten is dan ook expliciet aandacht vereist voor het uiterwaardbeheer dat nodig is om zowel de hydraulische doelstellingen te handhaven als de gewenste natuur- en landschapswaarden te behouden of ontwikkelen. Dit betreft met name het vegetatiebeheer in de uiterwaarden (bijvoorbeeld jaarrond begrazing al dan niet in combinatie met agrarisch natuurbeheer, cyclische verjonging, etc.), het natuurtechnische dijkbeheer en het (sediment)beheer van de nevengeulen.

6. Gevolgen voor het milieu.

6.1. Algemeen

De Startnotitie geeft een overzicht van de in beeld te brengen milieueffecten. Deze kunnen in het MER worden uitgewerkt. In onderstaande paragrafen is de benodigde aanvullende informatie aangegeven en zijn enkele nuanceringen op het te gebruiken beoordelingskader gegeven.

6.2. Bodem en water

Beschrijf voor de verschillende alternatieven:

- de huidige en toekomstige waterafvoercapaciteit van het riviertraject waar dit project op van invloed is;
- de noodzakelijke vergravingen en ophogingen;
- de sedimentatie- en erosieprocessen, opslibbing en aanzanding in het studiegebied, in het bijzonder in de aan te leggen nevengeul;
- de waterstanden en afvoerverdelingen door geulen bij gemiddelde en lage afvoer, inclusief stromingen en de dwarsstroming bij de uitstroom van de nevengeul in de IJssel;
- de verandering van de kwel in de aangrenzende binnendijkse gebieden;
- eventuele consequenties voor de scheepvaart.

Geef in het MER aan waar en in welke mate verontreinigd sediment of andere verontreiniging in de uiterwaard aanwezig is, we Ik deel (waar en welke hoeveelheden) hiervan bij het inrichtingsplan verwijderd wordt, en welk deel achterblijft na herinrichting.

6.3 Natuur

Geef in het MER, op basis van de beschrijving van de huidige natuurwaarden en de verwachte ontwikkelingen daarvan, de gevolgen bij uitvoering van de verschillende alternatieven. Belangrijke aandachtspunten daarbij zijn:

- Welke natuurdoeltypen zijn vastgelegd in vigerend beleid en hoe de initiatiefnemer deze realiseert, een beknopte ecologische beschrijving, de randvoorwaarden (abiotisch, biotisch) die nodig zijn voor behoud of ontwikkeling, een inschatting van de verandering in oppervlakte en kwaliteit per alternatief;
- De doelsoorten die in het studiegebied voorkomen (aantal individuen/paren of standplaatsen), de mate van bescherming en/of bedreiging, de verwachte veranderingen bij uitvoering van de alternatieven.

Voor de Vogelrichtlijn- en Habitatrichtlijngebieden geldt dat een passende beoordeling uitgevoerd dient te worden, indien niet met zekerheid kan worden uitgesloten dat de activiteit significante gevolgen kan hebben. Kijk ook naar cumulatieve gevolgen tengevolge van andere activiteiten, waaronder bestaand gebruik. Omdat er onduidelijkheid bestaat over de vereisten, wordt geadviseerd om de passende beoordeling op te nemen in het MER.

In de Natuurbeschermingswet 1998 staat in art. 19f lid 2 dat de passende beoordeling onderdeel kan uitmaken van de m.e.r. De memorie van toelichting bij deze wet is stellig, namelijk dat de passende beoordeling deel uitmaakt van de m.e.r. In het wetsvoorstel SMB staat dat de passende beoordeling deel moet uitmaken van de SMB.

Indien uit de passende beoordeling blijkt dat significante gevolgen niet kunnen worden uitgesloten, dan dient de zogenaamde ADC-toets doorlopen te worden.

De ADC toets houdt op grond van art. 19g en 19h van de Natuurbeschermingswet in:

- A: zijn er Alternatieve oplossingen voor een project of handeling?
- D: zijn er Dwingende redenen van groot openbaar belang waarom het project toch gerealiseerd moet worden?
- C: welke Compenserende maatregelen zullen dan getroffen worden om te waarborgen dat de algehele samenhang van Natura 2000 bewaard blijft

De Startnotitie is voornamelijk gericht op de situatie die ontstaat direct na voltooiing van het project. Ga in het MER ook in op de lange termijn effecten aangezien na voltooiing van de ingrepen veranderingen in het projectgebied optreden. Geef daarom in het MER aan hoe op de langere termijn de ontwikkeling van vegetatie (vegetatiesuccessie) zal verlopen onder invloed van de rivierstromingen, sedimentatie en erosieprocessen. Geef daarbij aan wat het reguliere beheer zal zijn en hoe eventuele nadelige gevolgen voor de veiligheid ondervangen zullen worden door beheersmaatregelen en beschrijf de gevolgen daarvan voor op de natuur.

Geef in het MER ook aan welke vormen van recreatie (zoals wandelen, fietsen, kanoën) zijn voorzien in de verschillende deelgebieden, welke verstoring deze eventueel met zich meebrengen voor doelsoorten en waar andere maatregelen (zoals aanlijnen van honden en kanoverbod in kwetsbare delen nevengeul) zijn voorzien in verband met kwetsbare gebieden en soorten (inclusief grote grazers).

6.4. Landschap, cultuurhistorie, geomorfologie en archeologie.

Geef naast een beschrijving op kaart en in beelden en/of fotomontages aan welke veranderingen plaatsvinden in de huidige specifieke kenmerken en waarden van het landschap, de cultuurhistorie, de geomorfologie en de archeologie.

Ga specifiek in op beelddragende, zichtlijnen, cultuurhistorische en aardkundige waarden. Geef tevens aan door welke maatregelen deze specifieke kenmerken en waarden bewaard, hersteld of versterkt kunnen worden.

In de Startnotitie staat dat er een kans bestaat op het aantreffen van archeologische waarden. Voor de effectbeschrijving in het MER is een verkennend archeologisch onderzoek nodig.

6.5. Ruimtelijke kwaliteit.

Het beoordelingskader van de ruimtelijke kwaliteit bevat verschillende criteria die betrekking hebben op natuur, landschap, cultuurhistorie, archeologie en gebruiksfuncties. De ruimtelijke kwaliteit is een synthese van deze aspecten maar mag in het MER niet leiden tot een dubbeltelling van gevolgen.

Daarbij is een grootschalig onderzoek naar de beleving van het landschap door de verandering van functies niet nodig. Hiervoor kan beter aangesloten worden bij het meer kwantitatief in te vullen criterium gebruiksmogelijkheden voor werken en recreatie

7. Vorm en presentatie.

Op de in de Startnotitie bijgevoegde kaart wordt onvoldoende informatie gegeven.

In het MER dient recent kaartmateriaal met een duidelijke legenda te worden gebruikt waarop de verschillende alternatieven duidelijk worden weergegeven. Een duidelijke kaart is tevens wenselijk met het oog op inspraak van bewoners en belanghebbenden. Op minstens een kaart moeten alle topografische namen goed leesbaar zijn weergegeven die in het MER worden gebruikt. Het kaartmateriaal moet een zodanige schaal hebben dat het voldoende informatief is.

8. Vergelijking van alternatieven

De milieueffecten van de varianten/alternatieven moeten onderling en met de referentie worden vergeleken. Doel van de vergelijking is inzicht te geven in de mate waarin, dan wel de essentiële punten waarop, het mma en eventueel hiervan afwijkend voorkeursalternatief van elkaar verschillen. Vergelijking moet bij voorkeur op grond van kwantitatieve informatie plaatsvinden. Bij de vergelijking moeten de doelstellingen en de grens- en streefwaarden van het milieubeleid worden betrokken.

9. Leemten in kennis en evaluatieprogramma.

Leemten in kennis

Het MER moet aangeven worden over welke milieuaspecten geen betrouwbare of volledige informatie opgenomen kon worden vanwege gebrek aan gegevens. Hierbij gaat het uiteraard om milieuaspecten die in de verdere besluitvorming een belangrijke rol kunnen spelen.

Evaluatie

Het bevoegd gezag moet bij het verlenen van de benodigde vergunningen aangeven op welke wijze en op welke termijn een evaluatieonderzoek verricht zal worden om de voorspelde effecten met de daadwerkelijk optredende effecten te kunnen vergelijken en zo nodig aanvullende mitigerende maatregelen te treffen. Het verdient aanbeveling dat het MER al een aanzet tot een programma voor dit onderzoek geeft, omdat er een sterke koppeling bestaat tussen onzekerheden in de gebruikte voorspellingsmethoden, de geconstateerde leemten in kennis en het te verrichten evaluatieonderzoek.

Geadviseerd wordt om in een monitoringsprogramma onderscheid te maken naar aanlegfase, interim-periode en eindsituatie. Geef aandacht aan de volgende punten bij de *aanzet* voor het evaluatieprogramma:

- de sedimentatie- en erosieprocessen in het studiegebied, in het bijzonder in de aan te leggen nevengeul;
- de dwarsstroming bij de uitstroom van de nevengeul in de IJssel en de eventuele gevolgen voor Zalkerveer¹¹;

Zie ook de inspraakreactie van de gemeente kampen.

- de verandering van de kwel in de aangrenzende binnendijkse gebieden;
- de ontwikkeling van de vegetatie in relatie tot de hydraulische weerstand die de vegetatie vormt voor de afstroming van water (ruwheid);
- de ontwikkeling van de aanwezige planten- en diersoorten met een beschermde status en de gewenste habitattypen met doelsoorten.

10. Samenvatting van het MER

De samenvatting is het deel van het MER dat vooral wordt gelezen door besluitvormers en insprekers en verdient daarom bijzondere aandacht. Het moet als zelfstandig document leesbaar zijn en een goede afspiegeling zijn van de inhoud van het MER. Daarbij moeten de belangrijkste zaken zijn weergegeven, zoals:

- een korte beschrijving van het voorkeursalternatief, het mma en de milieugevolgen waarbij in ieder geval wordt ingegaan op de hoofdpunten;

- een overzichtelijke vergelijking van de varianten/alternatieven ten aanzien van de milieugevolgen en de argumenten voor de selectie van het mma en het (eventueel hiervan afwijkende) voorkeursalternatief;
- belangrijke leemten in kennis.

Bijlage 1: Lijst van inspraakreacties en adviezen

nr.	datum	persoon of instantie	plaats
1.	20051109	Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit	Deventer
2.	20051206	Vitens	Zwolle
3.	20051214	J.F.M. Poppe	Zwolle
4.	20051216	Rijksdienst voor het Oudheidkundig Bodemonderzoek	Zwolle
5.	20051212	Het college van burgemeester en wethouders van gemeente Zwolle	Zwolle
6.	20051222	ANWB	Den Haag
7.	20051221	Spoolderbelang3n	Zwolle
8.	20051221	Gemeente Kampen	Kampen
9.	20051219	KNNV Vereniging voor veldbiologie	Zwolle
10.	20051219	J.W.G. Vulink	Zwolle
11.	20051219	Natuurmonumenten	's Graveland
12.	20051220	Maatschap J. en B. Knol	Zwolle
	20051123	Verslag opmerkingen informatieavond in Het Anker	